

SERVICE - LEARNING

Funded by
the European Union

Spis treści

1.WPROWADZENIE - DEFINICJA	03
2.PODSTAWY SERVICE-LEARNINGU	06
3.ZASADY SERVICE-LEARNINGU	09
3.1.Zasady pracy z młodzieżą w projektach Service-learningu	10
3.2.Zasady tworzenia projektów Service-learningu	13
3.3.Zasady wspierające powiązanie celów edukacyjnych z celami społecznymi	15
4.SERVICE-LEARNING – motywacja	17
5.ETAPY SERVICE-LEARNINGU	21
6.BADANIE POTRZEB W PROJEKTACH SERVICE-LEARNINGU	24
7.SERVICE-LEARNING ONLINE	26
8.PODSUMOWANIE	31
9.CASE STUDIES	35

Rozdział 1

WPROWADZENIE - DEFINICJA

Rozdział 1

WPROWADZENIE - DEFINICJA

Service-Learning to forma nauczania i uczenia się, która łączy zaangażowanie społeczne uczących się z uczeniem się związanym z różnymi przedmiotami. Osoby uczące się podejmują wówczas działania na rzecz wspólnego dobra w rozmaitych sferach: społecznej, politycznej, ekologicznej czy kulturalnej. Forma ta realizowana jest często w szkołach wyższych.

W ramach Service-Learning treści przedmiotowe, aktywność uczących się i wspólnota lokalna przenikają się wzajemnie. Zasadniczym elementem tego rodzaju aktywności jest łączenie nauki ze społecznymi projektami w środowisku lokalnym. Service-Learning różni się od praktyki lub wolontariatu ścisłą integracją z nauczaniem akademickim. Uczenie to przyczynia się do budowania demokracji jako formy organizacji życia oraz uczy aktywnie funkcjonować na rzecz lokalnego społeczeństwa oraz brać odpowiedzialność za swoje działanie. Service-Learning jest więc rodzajem uczenia się przez doświadczanie, które pomaga uczącym się stać się aktywnymi, zaangażowanymi członkami społeczeństwa.

Obecnie Service-learning – jako strategia uczenia – jest jedną z najbardziej rozwijających się koncepcji w szkolnictwie, którą można powiązać z programem każdego przedmiotu czy kursu, angażując wszystkich uczniów. Podejmowane w ramach service learning działania dotyczą różnych problemów społecznych związanych z lokalnym środowiskiem.

Service-Learning do pewnego stopnia przypomina staż, praktyki, badania terenowe, wolontariat czy metodę projektową, ale różni się od nich tym, że kładzie równy nacisk na pracę społeczną i na naukę, a celem metody jest zapewnienie korzyści temu, kto wykonuje pracę i temu, kto jest jej beneficjentem.

Service-learning może być promowany zarówno w edukacji formalnej, jak i nieformalnej lub jako połączenie ich obu. Wyróżnia się tu dwa kierunki. Projekty Service-learningowe mogą być rozwijane przez szkoły – edukacja formalna poprzez politykę edukacyjną, ale również mogą być promowane w organizacjach pozarządowych jako strategia pracy z młodzieżą – poprzez politykę młodzieżową. Service-learning może być również uznany za sposób edukacji w ramach wolontariatu lub społecznego zaangażowania. Jest wielu młodych ludzi, którzy mogliby stać się cennym zasobem dla działań obywatelskich, ale albo nie są aktywni, a tym bardziej proaktywni (bo nigdy się tego nie nauczyli) lub zagubili się w boomie informacyjnym, z którym mają dziś do czynienia.

Najbardziej znaczące wnioski z międzynarodowych badań sugerują, że Service-learning ma pozytywny wpływ na młodych ludzi w kilku obszarach. Obszary te obejmują rozwój tzw. kompetencji kluczowych (np. umiejętności komunikacyjne, przywództwo, współpraca z innymi, rozumienie kultury, odpowiedzialność, uczenie się, umiejętność rozwiązywania problemów, rozwój krytycznego myślenia itp.) oraz zaangażowanie obywatelskie i wzmocnienie młodych ludzi, tak aby uwierzyli, że mogą wprowadzać zmiany w społeczeństwie.

W celu zakreślenia granic między Service-learningiem a innymi formami aktywności w rzeczywistości społecznej, w szczególności w obszarze działań nienastawionych na osiągnięcie zysków, można dokonać podziału, który prezentuje poniższy diagram.

Źródło: N.R. Santilli, M.C. Falbo, *Bringing adolescents into the classroom by sending your students out: Using Service Learning in adolescent development courses*, Newsletter for Research on Adolescence 2001, s. 4–6; cyt. za: H. Reinders, *Service Learning – theoretische Überlegungen und empirische Studien zu Lernen durch Engagement*, Weinheim und Basel 2016, s. 28.

Rozdział 2

PODSTAWY SERVICE- LEARNINGU

Rozdział 2

PODSTAWY SERVICE-LEARNINGU

Service-learning jest strategią nauczania i uczenia się. Proces uczenia się odbywa się poprzez ukierunkowane działanie społeczne, poddawane refleksji. Tutor/nauczyciel i młody człowiek ustalają cele rozwojowe do osiągnięcia przez działania społeczne (będące odpowiedzią na zbadane wcześniej potrzeby społeczności lokalnej), a następnie nauka odbywa się przez refleksję na temat zdobytych doświadczeń, prowadzoną przez tutora/nauczyciela. Service-learning koncentruje się zarówno na działaniu, korzystnym dla społeczności, jak i na korzyściach edukacyjnych, które płyną z tego działania dla osoby je podejmującej. Service-learning ma charakter obustronny – wzajemny, co oznacza, że społeczność lokalna otrzymuje coś, czego potrzebuje, a osoba, która podejmuje działanie na rzecz innych, zdobywa nową wiedzę i kompetencje (Furco, 1996).

Ważnym elementem w realizacji projektów metodą Service-learning jest przywództwo młodzieży. Młodzi ludzie powinni sprawdzić, jakie są potrzeby lokalnej społeczności, znaleźć sposób na rozwiązanie problemu lub jego zmniejszenie oraz zdecydować, co i jak należy zrobić. Potrzebują oni wsparcia tutora/nauczyciela, ale to oni jednak powinni wziąć na siebie główną odpowiedzialność za projekt, czuć się jego autorami i przejąć przywództwo. Rola tutora/nauczyciela w projekcie realizowanym zgodnie z tą metodą polega na wyznaczeniu celów edukacyjnych i prowadzeniu procesu refleksji w trakcie całego projektu. Tutor/nauczyciel powinien pomagać uczestnikom w poszukiwaniu rozwiązań, ale nie powinien im ich podsuwać ani wykonywać zadań za nich.

Service-learning to dobra metoda nauki pracy projektowej w zespole. Uczestnicy mogą podzielić się między sobą zadaniami tak, by wspólnymi siłami, korzystając ze swoich talentów, już posiadanej wiedzy i umiejętności, zrealizować zaplanowany projekt odpowiadający na potrzeby lokalnej społeczności. Dzięki temu mogą rozwinąć wiedzę i podnieść swoje kompetencje związane z konkretnym zagadnieniem, ale też wzmocnić swoje kompetencje miękkie, związane z pracą w zespole.

Najważniejszymi celami service-learningu są:

- uświadomienie uczniom wartości i przydatności wiedzy,
- pomoc im w dostrzeżeniu możliwości jej zastosowania w sytuacjach życia codziennego,
- podwyższenie wyników w nauce oraz wsparcie w rozwoju postawy obywatelskiej.

Uczenie się oparte na pracy na rzecz społeczności pozwala połączyć kilka ważnych elementów składających się na dobrą jakość nauczania i optymalne przyswajanie wiedzy:

- możliwość autentycznego uczenia się,
- aktywne uczestnictwo,
- wykorzystywanie podejścia konstruktywistycznego,
- wzmacnianie współpracy, partnerstwa i współdziałania,
- wychodzenie naprzeciw indywidualnym potrzebom i zainteresowaniom uczniów oraz zachęcanie ich do brania odpowiedzialności za proces uczenia się.

Rozdział 3

ZASADY SERVICE- LEARNINGU

Rozdział 3

ZASADY SERVICE-LEARNINGU

Podczas realizacji projektów Service-learningu możemy doświadczyć różnych sytuacji. Nie jesteśmy w stanie przewidzieć ich wszystkich i przygotować tutorów/nauczycieli i młodzieży na wszystko, co ich spotka. Dlatego tak ważne są zasady, wytyczające sposób pracy metodą Service-learningu. Kiedy pojawią się wątpliwości, warto odnieść się właśnie do nich i podążać w wytyczonym przez nie kierunku.

3.1. Zasady pracy z młodzieżą w projektach Service-learningu

- **przywództwo młodzieży**

Młodzi ludzie powinni w jak największym stopniu angażować się w planowanie, wdrażanie i ewaluację projektów społecznych. Powinni czuć się ich autorami, liderami działań, brać za nie odpowiedzialność, a nie tylko je realizować. Wymaga to stworzenia odpowiedniej atmosfery pracy i motywującego podejścia ze strony osoby z nimi pracującej. Chodzi o to, by szanować ich pomysły i intencje. Jeśli uczestnicy są osobiście zaangażowani w przygotowanie i realizację projektu, będą brać również większą odpowiedzialność za wykonanie zadań. W praktyce okazuje się, że zazwyczaj jest to większe wyzwanie dla osób, które z nimi pracują, niż dla nich samych. Ważne, aby tutor czy nauczyciel nie tylko kierował i słuchał, ale także by pozwolił młodzieży przejąć prowadzenie.

- **atmosfera sprzyjająca uczeniu się**

Jedną z podstawowych przesłanek i zasad Service-learningu jest uczenie się. Chcąc rozwijać w młodzieży zainteresowanie procesem uczenia się, musi ono stać się częścią naszej kultury organizacyjnej.

- **dorośli jako model**

Osoba pracująca z młodzieżą powinna być wzorem do naśladowania w realizacji projektów Service-learningu i powinna wspólnie z nią wykonywać działania wolontariackie. Jeśli tutor czy nauczyciel nie będzie sam aktywny, nie może wymagać od młodzieży wysokiego poziomu aktywności. Dorosły nie powinien stawiać się w roli przełożonego, a raczej facylitatora lub przewodnika i wspierać młodych ludzi w działaniach. Kluczem do sukcesu jest wzbudzenie u młodzieży zainteresowania. Organizacja działań w ramach Service-learningu powinna być jak najbardziej nieformalna, chodzi o stworzenie swobodnego środowiska, w którym wolontariusze czują się mile widziani, szanowani i doceniani. Potrzebują jakiejś formy wsparcia i porady, ale nie potrzebują szefa. Docenią osobę, która ich wesprze, gdy będą tego potrzebować i pomoże pójść naprzód, gdy będą na to gotowi.

- **zabawa/rozrywka**

Wolontariat powinien przynosić zaangażowanym młodym ludziom radość, spełnienie i satysfakcję. Dawać przestrzeń do rozwiązywania ciekawych zagadnień. Energia młodych ludzi przełożona na wyzwanie, pozwalające im wykorzystać własne umiejętności i wiedzę dla dobra innej osoby lub grupy, może stać się źródłem wewnętrznego spełnienia.

- **docenienie, uznanie**

Gdy celem wolontariatu jest długofalowa pomoc innym i społeczności, to największą nagrodą jest satysfakcja i motywacją do przyszłej pracy i zaangażowania społecznego. Zdobyte doświadczenie docenione przez społeczność przekłada się na przyszłe działania i relacje. Pomaga budować samoświadomość i wiarę w siebie.

Wreszcie, co nie mniej ważne, gdy młodzi ludzie czują się docenieni i uznani (zarówno przez organizację, w ramach której działają, jak i przez swoją społeczność) budzi to w nich entuzjazm i zapał do dalszych działań, stają się aktywnymi, świadomymi i kreatywnymi obywatelami.

- **inspiracja przykładami dobrych praktyk**

W celu dobrego funkcjonowania i wspierania projektów Service-learningowych potrzebne jest środowisko, w którym można znaleźć wiele dobrych i udanych przykładów projektów wolontariackich i działań edukacyjnych. Ważne jest, aby te przykłady były łatwo dostępne zarówno dla koordynatorów, jak i dla młodzieży oraz aby były one wykorzystywane podczas realizacji projektów. System powinien także inspirować różne formy wolontariatu – od tych jednorazowych, poprzez różne formy działań krótkoterminowych, po długoterminowe.

- **ukierunkowana motywacja**

Młodzi ludzie mogą tracić motywację, dlatego warto ich regularnie zachęcać, utrzymywać z nimi bliższy kontakt, a także doceniać ich działania – zarówno nieformalnie przez udzielanie budujących informacji zwrotnych czy podkreślanie dokonań, jak i formalnie, np. przez wręczenie certyfikatów czy wystawienie rekomendacji.

- **szacunek dla specyficznych potrzeb**

Jeśli w wolontariat zaangażowana jest młodzież ze specjalnymi potrzebami, należy wziąć je pod uwagę razem z sytuacją społeczną (należy zapewnić potrzebną ilość czasu, zadbać o obecność potrzebnych osób, ich dostępność lub inne formy pomocy). Dobrze jest znać potencjał młodzieży o specjalnych potrzebach, wiedzieć, w czym młodzi ludzie mogą pomóc lub w czym się wyróżniają, i wykorzystywać to, powierzając im zadania, w których odniosą sukces.

3.2. Zasady tworzenia projektów Service-learningu

- **pierwszeństwo potrzeb nad pomysłem**

Przed przystąpieniem do planowania i realizacji działań wolontariackich należy krytycznie ocenić, czy dane działanie jest właściwe, potrzebne i użyteczne z punktu widzenia potrzeb społeczności lub innych okoliczności oraz czy powinno się je podjąć przed realizacją innych pomysłów lub potencjalnie potrzebnych działań. Potrzeba powinna przeważać nad pomysłem, niezależnie od tego, jak dobry by on nie był. Nie ma sensu realizować działań społecznych dla samego faktu ich wykonywania, bez rozważenia ich przydatności. Zaleca się podjęcie tych działań, które są rzeczywiście korzystne w danym kontekście.

- **praca ze społecznością, a nie dla społeczności**

Planując i realizując działania wolontariackie, należy oprzeć się na horyzontalnym modelu niesienia pomocy, w którym młodzi ludzie uczą się nie tylko jak pomagać, ale także respektować fakt, że obie strony tego procesu powinny być aktywnymi twórcami zmian. Ważne, żeby grupy docelowe zaangażowane w wolontariat były również zaangażowane w planowanie i świadczenie pomocy.

- **bilans korzyści**

Każda działalność wolontariacka przynosi korzyści wielu zainteresowanym stronom. W Service-learningu należy zastanowić się nad tym, czy przez działania wolontariackie młodzież wpływa na społeczeństwo, pomaga rozwiązywać problemy lub zaspokajać różnorodne potrzeby, a także czy promuje postawę solidarności. Ważne jest również, by zwrócić uwagę na korzyści, jakie z takich działań czerpią sami młodzi ludzie.

- **zasada długoterminowości**

Kształcenie młodzieży może odbywać się poprzez różne rodzaje działań, ale zawsze powinno zapewniać przestrzeń do przejścia od działań krótkoterminowych do długoterminowych i bardziej systematycznego wolontariatu. Edukacja na rzecz wolontariatu powinna zachęcać młodych ludzi do kontynuowania swojej działalności nawet po zakończeniu projektu. Chcąc osiągnąć rzeczywisty wpływ edukacyjny przez działania społeczne, konieczne jest ich organizowanie w sposób długoterminowy i regularny.

- **rosnące wymagania**

Uczestnictwo w wolontariacie daje młodym ludziom możliwość ciągłego rozwoju. W przypadku Service-learningu daje to możliwość stopniowego zwiększania wymagań w działaniach wolontariackich, które sprzyja realizacji celów rozwojowych – zdobycie szerszej wiedzy, wzrost umiejętności i wzmocnienie pożądanых postaw, np. prospołecznych.

- **elastyczność, różnorodność i możliwość wyboru**

Działania wolontariackie proponowane wśród młodzieży powinny być różnorodne, powinno się też zapewnić uczestnikom możliwość wyboru tych, które najlepiej ich rozwiną i które przyniosą im satysfakcję. Trzeba tu wykazać się elastycznością – ważne są potrzeby młodych ludzi, to, w czym kto dobrze się czuje, co lubi, ale też to, co stanowi wyzwanie i faktycznie sprzyja rozwojowi. To wszystko powinno mieć wpływ na rodzaj zaangażowania, na to, jak będzie głębokie, na poziom odpowiedzialności, na ramy czasowe i to, czy ktoś będzie pracował indywidualnie, w mniejszym czy w większym zespole.

3.3. Zasady wspierające powiązanie celów edukacyjnych z celami społecznymi

- **powiązanie doświadczenia uczestnika z celami i treściami kształcenia**

Doświadczenia młodzieży związane z wolontariatem muszą być wyraźnie powiązane z celami i treściami kształcenia. Zadaniem tutora/nauczyciela jest zaplanowanie, jaką konkretną wiedzę i umiejętności uczestnicy będą mogli zdobyć dzięki swojemu zaangażowaniu.

- **uczenie się na podstawie własnych doświadczeń**

Własne doświadczenie odgrywa pierwszorzędą rolę w procesie uczenia się i tworzenia pozytywnych nawyków. Teoria jest drugorzędna w stosunku do praktyki. Uczenie się z własnego doświadczenia pełni więc nieodzowną funkcję też w procesie kształcenia wolontariuszy. Poszukują oni i doceniają możliwości bezpośredniego zaangażowania, które nie są powszechnie dostępne i które odpowiadają na ich potrzeby, związane np. ze sztuką, modą, ekologią, technologiami informacyjnymi czy komunikacyjnymi. W praktyce własne doświadczenia nie zawsze wiążą się z sukcesami. Uczymy się także na porażkach. Nie ma więc czego się bać, gdy nie wszystko pójdzie zgodnie z planem. Ważna jest otwarta rozmowa z młodzieżą, przyjrzenie się przyczynom niepowodzeń i wyciągnięcie wniosków.

- **refleksja nad doświadczeniem**

Refleksję w procesie uczenia się w ramach wolontariatu można wyobrazić sobie jako przetwarzanie doświadczeń z konkretnego działania i wykorzystywanie ich w dalszej pracy czy jeszcze przy innych okazjach. W tym kontekście refleksja nad doświadczeniem jest warunkiem koniecznym, by młodzi ludzie mogli rozwijać i kształtować swoje postawy.

Refleksja pomaga wolontariuszowi spojrzeć wstecz i przyjrzeć się swojej pracy, zarówno w kontekście jej zakresu, jak i zdobytych przy jej wykonywaniu osobistych doświadczeń. Ważne jest, by regularnie w ramach spotkań zespołu poddawać refleksji to, co dzieje się w projekcie.

- **różnorodność i przekrojowy charakter działań**

Angażując młodych ludzi w działania typu Service-learning oferujemy im możliwość rozwijania wiedzy i umiejętności w konkretnych dziedzinach, ale także ułatwiamy interdyscyplinarne podejście do tego, czego się uczą.

Rozdział 4

SERVICE-LEARNING – motywacja

Rozdział 4

SERVICE-LEARNING – motywacja

Motywacja to mechanizm psychologiczny skłaniający do zrobienia czegoś, powodujący, że osoba chce wykonać daną czynność. Można być zmotywowanym do działania, można zostać zmotywowanym przez kogoś lub coś, motywacja może też zostać odebrana. Tak czy inaczej motywatory, czyli to, co napędza do działania, są indywidualne i dla różnych osób inne.

Dla osób pracujących z młodzieżą ważne są dwa rodzaje motywacji: zewnętrzna i wewnętrzna. Zewnętrzna obejmuje to, co robi się na rzecz zmotywowania innych do działania, np. nagrody, pochwały, ale też działania dyscyplinujące. Wewnętrzna natomiast obejmuje czynniki pochodzące z wnętrza człowieka, takie jak satysfakcja.

Tutor powinien regularnie dopytywać o poziom motywacji, o to, co inspiruje młodzież do działania jak i o cele. Istotne jest więc określenie celów na początku projektu, a potem wracanie do nich, refleksja nad działaniami i tym, jak i z jakiego powodu czują się uczestnicy oraz udzielanie informacji zwrotnych przez tutora i grupę na wszystkich etapach projektu. W praktyce może okazać się jednak, że brakuje na to czasu lub z innych przyczyn, nie poświęca się refleksji wystarczająco dużo uwagi. I wtedy często pojawiają się problemy związane z motywacją, co gorsza komunikowane dopiero wtedy, gdy jej spadek jest już znaczący. Może być też tak, że młodzi ludzie nie potrafią jasno określić swoich motywacji, bo nie są wystarczająco samoświadomi, albo nie chcą dzielić się tym z grupą, bo z jakichś powodów jest to dla nich krępujące i nie czują się wystarczająco bezpiecznie. W pierwszym przypadku tutor powinien zadawać odpowiednie pytania, żeby pomóc uczestnikom zajrzeć w głąb siebie i dotrzeć do tego, czego na początku nie potrafili nazwać, czyli pomóc im znaleźć odpowiedzi na pytania, dlaczego zaangażowali się w projekt, czego chcą dzięki temu doświadczyć, dowiedzieć itd. Warto odnieść się tu do tego, co ustalono na etapie planowania projektu. W drugim przypadku istotne jest zadbanie o dobrostan grupy i zapewnienie młodzieży poczucia bezpieczeństwa.

Osoby liderujące projekt powinny regularnie zadawać uczestnikom pytania dotyczące kwestii związanych z prowadzeniem projektu i odpowiedzialnościami w zespole. Liderom projektu, a nawet tutorom nie będzie łatwo zorientować się na podstawie własnej samooceny, czy poziom kontroli w projekcie jest odpowiedni. Przez regularne spotkania zespołu, monitorowanie działań na bieżąco w projekcie, indywidualne spotkania z uczestnikami, poddawanie refleksji działań projektowych czy zbieranie informacji zwrotnych od uczestników tutor może dać młodzieży poczucie, że ich wkład i opinie są ważne, a to będzie ich motywować do działania. Dobrze, aby od początku projektu tutor dążył do tego, by decyzje podejmować jak najbardziej demokratyczne, ale równocześnie rozsądnie. Wydawanie bezpośrednich instrukcji prawie nigdy się nie sprawdza.

Projekty service-learningowe mają wiele do zaoferowania uczestnikom ze względu na swój wymiar społeczny i edukacyjny. Młodzież oprócz zaangażowania w działania społeczne i poznania wybranej grupy docelowej oraz partnera projektu wzmacnia dzięki nim różne kompetencje. I to od uczestnika zależy, w którą stronę będzie się rozwijał. Młodzi ludzie, którzy świadomie wybierają projekty service-learningowe zamiast tradycyjnych form wolontariatu, już w ten sposób wyrażają potrzebę osobistego rozwoju. Zgodnie z założeniami metody młodzież wraz z tutorem ustala cele rozwojowe i cel społeczny oraz kieruje się nimi przy planowaniu działań. Niemniej jednak często zdarza się, że później w trakcie trwania projektu młodzi ludzie zadają sobie pytania dotyczące tego, co na projekcie zyskają i czy faktycznie sprawa warta jest poświęcanego czasu i energii.

Rozdział 5

ETAPY SERVICE- LEARNINGU

Rozdział 5

ETAPY SERVICE-LEARNINGU

Proces uczenia się za pomocą metody Service-learning składa się z 4 głównych następujących po sobie etapów, które łączą refleksja, komunikacja, promocja i monitoring.

1.PLANOWANIE I PRZYGOTOWANIE

Punktem wyjścia jest określenie potrzeby lub problemu społeczności lokalnej, na który projekt ma odpowiedzieć. Ważne jest, aby podejmowane działania były sensowne, przyczyniały się do rozwoju kompetencji uczestników projektu, a także mądrze wspierały społeczność lokalną. Innymi słowy, podczas tego etapu najważniejsze jest, by dowiedzieć się, jakie są potrzeby społeczności lokalnej i jak młodzież realizująca projekt może na nie odpowiedzieć. Po określeniu tematu i zakresu projektu, przychodzi czas przygotowań. W zależności od tego, jaki projekt grupa zamierza realizować, musi zaplanować go nieco inaczej, ale planowanie zawsze będzie obejmowało: określenie zadań i ich podział między członków zespołu, sposoby komunikacji w grupie, przygotowanie harmonogramu projektu oraz zaplanowanie budżetu. Może się okazać, że potrzebne są też dodatkowe szkolenia dla uczestników, pomagające zdobyć konkretną wiedzę potrzebną w projekcie lub rozwinąć pewne kluczowe dla realizacji zaplanowanych działań umiejętności.

2.WDROŻENIE

Następny etap to działania właściwe, czyli te, do których wcześniej młodzież się przygotowywała. Czasami zajmują one mniej czasu niż ich przygotowanie. Zależy to od ich rodzaju. W projektach Service-learningu wskazane jest jednak dłuższe zaangażowanie, a nie krótkie akcje. Kiedy realizowany projekt ma charakter cykliczny i pewne działania się w nim powtarzają jest czas na to, by poddawać je refleksji pomiędzy poszczególnymi wydarzeniami, omawiać zachodzący proces uczenia się, pojawiające się trudności, szukać rozwiązań oraz wprowadzać ewentualne modyfikacje.

3. EWALUACJA

Kiedy młodzież zakończy działania, należy je omówić, podsumować, wyciągnąć wnioski na przyszłość, przeanalizować to, co zostało zrobione oraz sam proces edukacyjny w kontekście całej grupy i każdego z uczestników. To ważny etap refleksji nad projektem, ponieważ pozwala spojrzeć na niego w szerszej perspektywie: Jak przygotowania spięły się z realizacją działań? Czy problem został rozwiązany? A może wsparcie było jedynie doraźne? Czy powtórzenie takiego działania w przyszłości miałyby sens? Czy może wymagałoby modyfikacji albo całkowitej zmiany? Itd.

4. ZAKOŃCZENIE I ŚWIĘTOWANIE SUKCESÓW

To bardzo ważny etap, o którym niestety zdarza się zapomnieć. Ważne, by zaplanować rodzaj spotkania albo wyjazdu, które zakończą cały proces i dadzą możliwość pochwalenia się osiągnięciami uczestników. Niech uczestnicy poczują dumę z tego, czego dokonali!

Te **4 etapy** powiązane są przez refleksję, komunikację, promocję i monitoring, nazwanymi tu procesami przekrojowymi.

Refleksja to kluczowy element, który przekształca doświadczenie wynikające z podjętych w projekcie działań w proces uczenia się, odgrywa istotną rolę w budowaniu świadomości uczestników.

Komunikacja stanowi proces ciągły, który odbywa się pomiędzy uczestnikami projektu, pracownikami organizacji, w ramach której jest realizowany, partnerami ze społeczności lokalnej oraz samą społecznością lokalną. Modelowy projekt Service-learningu zakłada stworzenie efektywnych kanałów komunikacji pomiędzy uczestnikami projektu a społecznością lokalną. Służy to szerszemu rozprzestrzenianiu informacji, przyciąganiu większej liczby uczestników, szerzeniu świadomości konkretnych problemów społecznych, które stoją u punktu wyjścia podjętych działań oraz poszerzaniu zasięgu działania i upowszechnianiu osiągnięć.

Komunikacja sprzyja uczeniu się i pozwala dostrzec to, co niewidzialne, czyli uświadamia uczestnikom zachodzący proces nabywania wiedzy i umiejętności związanych z nią samą (komunikacją), widocznością projektu i zaangażowaniem młodzieży w życie społeczności (Regina, 2017).

Prowadzenie bieżącego monitoringu projektu bywa często pomijane, a jest to element ważny, jeśli zależy nam na wysokiej jakości doświadczenia edukacyjnego. Monitorowanie uczenia się i działań podejmowanych w trakcie projektu, w przeciwieństwie do monitorowania po jego zakończeniu, dostarcza cennych informacji do refleksji, ewaluacji i promocji projektu.

Bardzo ważne jest, żeby zadania w projekcie zostały jasno podzielone między uczestników – każdy musi wiedzieć, za co jest odpowiedzialny. Osoba pracująca z młodzieżą pomaga uczestnikom podjąć decyzje dotyczące obszarów ich zaangażowania – powinny one wynikać z tego, czego dane osoby chcą się nauczyć, ale też zostać podjęte tak, żeby projekt się powiódł.

Proces Service-learningu wspiera osoba pracującą z młodzieżą (tutor/nauczyciel), która pomaga młodym ludziom podjąć decyzje dotyczące ich celów edukacyjnych i zaangażowania w projekt, która czuwa nad całym projektem (wszystkimi etapami), wskazuje ryzyka bez podawania rozwiązań, zadaje odpowiednie pytania w odpowiednich momentach oraz pomaga młodym ludziom poddawać refleksji doświadczenie, które nabywają. Rolą tutora jest regularne omawianie z uczestnikami tego, co dzieje się w projekcie i pobudzanie ich do refleksji nad procesem uczenia się. Zadaniem tutora/nauczyciela jest dbać o to, by podczas spotkań z uczestnikami projektu nie pomijać żadnego z tych obszarów.

Rozdział 6

BADANIE POTRZEB W PROJEKTACH SERVICE- LEARNINGU

Rozdział 6

BADANIE POTRZEB W PROJEKTACH SERVICE-LEARNINGU

Badanie potrzeb w metodzie Service-learningu to narzędzie służące do:

- **określenia celów społecznych i rozwojowych,**
- **nawiązania współpracy ze społecznością,**
- **poznania społeczności,**
- **ustalenia priorytetów (podjęcia decyzji) dotyczących potrzeb.**

Badanie potrzeb w projektach Service-learningu obejmuje zarówno badanie, jak i systematyczne konsultacje (z beneficjentami projektu i osobami zainteresowanymi ze społeczności lokalnej), które należy przeprowadzić przed zaplanowaniem i realizacją projektu. Dzięki temu młodzież identyfikuje faktyczne potrzeby (problemy) i angażuje w podejmowanie decyzji o ostatecznym kształcie projektu tych, którzy mają z niego skorzystać (organizacje partnerskie, ich beneficjentów, rodziny itp.). Punktem wyjścia w przeprowadzaniu badania potrzeb powinno być sporządzenie profilu społeczności. Dobry profil społeczności pomoże w zajęciu się odpowiednimi problemami i potrzebami. Należy pamiętać, że społeczność jest kluczowym partnerem w badaniu potrzeb.

Często stosowane metody badania potrzeb to m.in.:

- **przegląd dokumentów lub danych,**
- **ankiety,**
- **wywiady,**
- **obserwacja,**
- **grupy fokusowe,**
- **SWOT.**

Warto łączyć różne metody w taki sposób, aby wady jednej z nich zastępować zaletami drugiej.

Rozdział 7

SERVICE-LEARNING ONLINE

Rozdział 7

SERVICE-LEARNING ONLINE

Podczas pandemii wiele działań musiało zostać przeniesionych do Internetu. Tak też stało się w dużej mierze z wolontariatem. Ze względu na restrykcje i ograniczenia covidowe różne rodzaje społecznego zaangażowania przestały być możliwe do realizacji. Wiele projektów service-learningowych z tego powodu musiało przenieść się częściowo lub nawet całkowicie do sieci. Dla wielu osób było to frustrujące, pokazało też jednak, że da się pracować w inny sposób. Praca online poszerza możliwości wolontariatu. Umożliwia zaangażowanie się w projekty czy działania osobom, które nie odnalazłyby się w tradycyjnych formach wolontariatu. Daje również możliwość pracy w rozproszonym zespole – z różnych miast, obszarów, a nawet krajów. Dzięki narzędziom internetowym, aplikacjom i mediom społecznościowym grupa docelowa projektu może być znacznie szersza i pochodzić z różnych miejsc na świecie.

PROJEKTY SPOŁECZNE REALIZOWANE ONLINE

Punktem wyjścia w realizacji wszystkich projektów społecznych powinna być grupa docelowa. Nieważne, czy projekt będzie realizowany w kontakcie bezpośrednim czy online. Na początku grupa powinna przeprowadzić badanie potrzeb, a następnie zdecydować o temacie projektu. Jeśli przestrzegamy tej kolejności, pomysły na działania społeczne zawsze odpowiadają na konkretne potrzeby, a to sprawia, że są lepiej sprofilowane i dobrane. Pomaga to także uczestnikom pokierować swoją kreatywnością w określonym kierunku i wymyślić nowe, oryginalne sposoby działań. Chcąc zdecydować, jakie działania konkretna grupa młodych ludzi może podjąć w ramach projektu społecznego, ważne jest również zdefiniowanie zasobów zespołu i określenie zainteresowań uczestników. Jeśli projekt ma odnieść sukces, musi być możliwy do realizacji przez zespół i powinien być dla niego interesujący. Dlatego, kiedy realizuje się projekt społeczny online, nie należy koncentrować się w pierwszej kolejności na tym, co jest możliwe w Internecie. Internet to tylko narzędzie. Najważniejsze są potrzeby grupy docelowej i cele projektu.

Najpopularniejsze rodzaje e-wolontariatu:

- **e-learning** – m.in. konwersacje w językach obcych i korepetycje,
- **wykłady i szkolenia on-line** – często związane z praktycznymi umiejętnościami,
- **gromadzenie wiedzy** – m.in. Wikipedia,
- **mapowanie danego problemu, zjawiska lub obiektów,**
- **crowdfunding** – pozyskiwanie środków, zazwyczaj wpłacane są niewielkie kwoty,
- **zbiórki rzeczowe i pieniądze** – np. koców i karmy do schronisk dla zwierząt albo mechanizm „kliknij i przekaz darowiznę”,
- **aukcje charytatywne na różne cele,**
- **crowdsourcing** – wspólne rozwiązywanie problemów i/lub poszukiwanie nowych pomysłów,
- **udzielanie wsparcia potrzebującym** – ludziom i zwierzętom, np. poszukiwanie osób zaginionych,
- **dziennikarstwo obywatelskie** – wykonywane przez amatorów w interesie publicznym, szczególnie popularne w mediach regionalnych,
- **prowadzenie klubów dyskusyjnych** – np. przez biblioteki.

Aby zorganizować projekt service-learningowy całkowicie lub częściowo online, nadal najważniejsze będzie przestrzeganie wszystkich zasad i etapów tej metody. Metodologia pozostaje ta sama, zmieniają się tylko narzędzia i forma kontaktu.

INTEGRACJA ZESPOŁU

Kiedy wolontariusze pracują online i nie spotykają się regularnie w biurze, w szkole czy w innym miejscu, a jedynie online, znacznie trudniej jest ich zintegrować i zbudować między nimi więź. Dlatego warto skupić się na integracji zespołu i stworzyć dla niej możliwości. Zawsze warto omówić z zespołem formy integracji. Młodzi ludzie prawdopodobnie będą mieli wiele pomysłów, jak taką integrację przeprowadzić. To przecież ich codzienny sposób funkcjonowania w dzisiejszych czasach.

STWORZENIE MIEJSCA NA KONTAKT NIEZWIĄZANY Z ZADANIAMI

Jednym z głównych powodów zaangażowania młodych ludzi w wolontariat jest nawiązanie nowych znajomości i poznanie ciekawych ludzi. Należy więc ułatwić uczestnikom nawiązywanie relacji, np. przez stworzenie przestrzeni do kontaktu niezwiązanego z zadaniami, żeby mogliby dzielić się ze sobą uwagami, zadawać różne pytania, a nawet wysyłać memy – niech będzie to przestrzeń ułatwiająca nieformalne kontakty. Może to być grupa na Messengerze, WhatsAppie lub dowolnym innym komunikatorze internetowym.

OKREŚLENIE FORM I KANAŁÓW KOMUNIKACJI

Komunikacja w zespole to zawsze wyzwanie. Tym bardziej, jeśli pracuje się wyłącznie lub głównie online. Jeśli na początku współpracy jasno określi się formy i kanały komunikacji w zespole, bardzo uprości to sprawę. Jest wiele aplikacji, które mogą okazać się tu przydatne, m.in. Zoom, Google Hangouts, Messenger, WhatsApp, Telegram, Skype.

OKREŚLENIE ZASAD PRACY

Niezwykle ważne jest, by na początku projektu określić zasady współpracy. Kiedy pracuje się online, jest to jeszcze ważniejsze, ponieważ reguły mogą być mniej intuicyjne. Należy określić nie tylko formy komunikacji, ale także ustalić terminy spotkań, narzędzia, czas pracy i role w zespole.

PRACA RAZEM, A NIE W POJEDYNKĘ

W pracy online członkowie zespołu mają ze sobą mniejszy kontakt, co może powodować różne trudności, m.in. przepływ informacji może być utrudniony, a rozwiązywanie problemów trudniejsze niż w kontakcie na żywo. Zwłaszcza, gdy uczestnicy zamykają się w swoich zadaniach i nie mają ze sobą wystarczającego kontaktu. Dlatego nawet pracując przed komputerem w domu, każdy uczestnik projektu powinien czuć się częścią zespołu i działać zespołowo.

MOTYWACJA I CEL

Zespół może być zmotywowany na początku projektu. Na późniejszych etapach działań może być jednak różnie, np. gdy pojawią się jakieś trudności lub po prostu z biegiem czasu zapał i motywacja uczestników mogą maleć. Kiedy pracuje się głównie online, ryzyko spadku motywacji jest jeszcze większe. Dlatego należy dbać o dobre samopoczucie zespołu, doceniać pracę uczestników i zwracać uwagę na ich potrzeby.

TUTOR MUSI BYĆ ELASTYCZNY I OTWARTY

Tutor w projektach service-learningowych powinien być elastyczny, otwarty, zorientowany na relacje i chętny do delegowania obowiązków i odpowiedzialności młodym ludziom. Powinien czujnie obserwować przepływ informacji i procesy zachodzące w grupie. Dzięki temu będzie mógł wybrać lub pomóc uczestnikom w wyborze najefektywniejszych narzędzi pracy, także narzędzi internetowych.

CHMURA, WSPÓŁDZIELONE DOKUMENTY I INNE PRZYDATNE APLIKACJE

Dużo łatwiej będzie współpracować w zespole, jeśli wszyscy uczestnicy będą mieli dostęp do plików z głównymi założeniami projektu, podziałem zadań, wynikami badania potrzeb itp. Do przechowywania danych warto wykorzystać chmurę (np. dysk Google, Dropbox), badanie potrzeb i ewaluację można przeprowadzić wykorzystując ankiety online, dobrze też udostępnić kalendarz wszystkim uczestnikom oraz skorzystać z aplikacji do zarządzania projektami (np. Trello, Asana).

BEZPIECZEŃSTWO W INTERNECIE I OCHRONA DANYCH

Dane osobowe zawsze wymagają ochrony. Osoba odpowiedzialna za projekt powinna sprawdzić, jak zgodnie z prawem zbierać informacje i jakie środki ochrony danych najlepiej zastosować. Projekty service-learningowe prowadzone online nie różnią się zbyt wiele od projektów prowadzonych na żywo, metodologia pozostaje ta sama.

Rozdział 8

PODSUMOWANIE

Rozdział 8

PODSUMOWANIE

Idea Service-Learning pojawiała się początkowo w amerykańskiej tradycji uczenia się przez doświadczanie (experiential learning). Eksperymentalne uczenie się zwiększa doświadczenia edukacyjne uczących się i pozwala na rozwiązywanie rzeczywistych problemów. Zamysł, który przyświecał idei uczenia się przez doświadczenie, związany był z dostrzeżeniem rozbieżności pomiędzy wiedzą akademicką a praktyką jako przyczyną braku procesów refleksji uczących się. Po raz pierwszy terminu Service-Learning użyli w swojej pracy Robert Sigmon i William Ramsey w 1967 roku. Idea ta zyskała popularność, w dużej mierze dzięki realnym korzyściom płynącym z projektów dla środowiska lokalnego, stając się częścią edukacji obywatelskiej (civic education).

Tło teoretyczne znaleźć można u Johna Deweya, który we wstępie do książki „Demokracja i edukacja” wysuwa podstawową tezę, że **„szkoła jest polem doświadczalnym życia i dlatego należy mierzyć treści i metody nauczania przez to, czy faktycznie przygotowuje ludzi do życia.”**

Program service-learning:

- angażuje ludzi w odpowiedzialne i ambitne działania na rzecz wspólnego dobra,
- zapewnia ustrukturyzowane możliwości krytycznej refleksji nad swoim doświadczeniem,
- określa jasne cele związane ze świadczeniem usług i uczeniem się dla wszystkich zaangażowanych osób,
- umożliwia osobom z potrzebami zdefiniowanie tych potrzeb,
- wyjaśnia obowiązki każdej zaangażowanej osoby i organizacji,
- dopasowuje usługodawców i potrzeby usługowe poprzez proces uwzględniający zmieniające się okoliczności,
- oczekuje autentycznego, aktywnego i trwałego zaangażowania organizacyjnego,
- obejmuje szkolenia, nadzór, monitorowanie, wsparcie, uznanie i ocenę w celu osiągnięcia celów związanych z usługami i nauką.

- zapewnia, że czas poświęcony na usługi i naukę jest elastyczny, odpowiedni i leży w najlepszym interesie wszystkich zaangażowanych stron,
- angażuje się w uczestnictwo w programach różnych populacji.

Korzyści płynące z uczenia się przez pracę:

- łączenie teorii z praktyką,
- pogłębienie zrozumienia materiałów szkoleniowych,
- wzmocnienie poczucia odpowiedzialności obywatelskiej poprzez zaangażowanie obywatelskie,
- umożliwienie studentom zbadania możliwych ścieżek kariery,
- podkreślanie znaczenia poprawy kondycji ludzkiej,
- rozwijanie odpowiednich umiejętności związanych z karierą,
- zapewnienie doświadczenia w pracy grupowej i komunikacji interpersonalnej,
- promowanie interakcji z ludźmi z różnych środowisk,
- zaszczepienie poczucia sprawczości, które zwiększa poczucie własnej wartości.

Service-Learning przynosi korzyści wykładowcom poprzez:

- dostarczanie nowych, ekscytujących sposobów nauczania znanego materiału,
- oferowanie wyzwań związanych z rozwojem zawodowym,
- angażowanie wykładowców w znaczące interakcje z całą społecznością,
- zachęcanie wykładowców do nawiązywania bliskich, interaktywnych, mentorskich relacji ze studentami,
- przypominanie wykładowcom o bezpośrednich konsekwencjach ich nauczania dla społeczeństwa,
- łączenie wykładowców z różnych dyscyplin akademickich poprzez wspólne podejście do nauczania.

Service-Learning przynosi również korzyści społecznościom:

- przyczynia się do rozwoju i odnowy społeczności,
- odbiorcy usług czerpią korzyści z bezpośredniej pomocy, ludzkiego zaangażowania i osobistego wzmocnienia,
- uczenie się przez pracę ma pozytywny wpływ na zmniejszanie stereotypów i ułatwia zrozumienie kulturowe i rasowe,

Ponadto service-Learning przynosi korzyści społecznościom poprzez:

- zapewnienie dostępu do ekspertów wydziałowych i następnego pokolenia ekspertów,
- identyfikowanie, rozwiązywanie lokalnych problemów w skuteczny i kreatywny sposób,
- kultywowanie przyszłych pokoleń zaangażowanych obywateli,
- zachęcanie do wielopokoleniowych i międzykulturowych interakcji,
- ustanowienie współpracy i współdziałania jako wartości w lokalnej kulturze.

Rozdział 9

CASE STUDIES

Rozdział 9

CASE STUDIES

Kraj : Hiszpania

Ogólny kontekst dobrej praktyki

Projekt nosił nazwę Conecta Joven. Młodzi ludzie (w wieku 15-19 lat) byli kształceni w zakresie umiejętności cyfrowych, aby mogli szkolić osoby starsze w posługiwaniu się technologią, a tym samym przyczynić się do przełamania istniejącej cyfrowej luki pokoleniowej.

Program nauczania obejmował następujące moduły:

- Moduł kompetencji kluczowych. Młodzi ludzie uczyli się umiejętności komunikacyjnych, kompetencji społecznych i obywatelskich oraz kompetencji w zakresie planowania i organizacji.
- Moduł kompetencji cyfrowych: młodzi ludzie uczyli się o tożsamości cyfrowej, cyfrowym śladzie, fałszywych wiadomościach oraz ryzyku i zagrożeniach związanych z Internetem.
- Warsztaty dla seniorów. Młodzi ludzie byli nauczycielami dla seniorów, a także uczestniczyli w innych zadaniach, takich jak projektowanie plakatu promocyjnego warsztatów, projektowanie materiałów itp. Chodziło o to, aby wszyscy uczestnicy czuli się komfortowo w projekcie i wnosili swój wkład w sposób, który wzmacnia ich mocne strony.

Kiedy została opracowana ta praktyka?

Projekt realizowany jest od 2006 roku i trwa rok.

Korzyści

- Kompetencje cyfrowe na rzecz transformacji społecznej.
- Zmniejszenie cyfrowej luki pokoleniowej.
- Większe szanse na zatrudnienie młodych ludzi (a także osób w wieku 55+).
- Włączenie cyfrowe.
- Relacje międzypokoleniowe między młodzieżą a seniorami.
- Aktywne obywatelstwo.

Jakie były konkretne cele do osiągnięcia?

- Promowanie uczestnictwa młodych ludzi w działaniach społecznych, uczynienie ich uczestnikami transformacji społecznej ich środowiska, zachęcanie do wolontariatu młodzieżowego, pracy społecznej i edukacji w zakresie wartości.
- Zdobywanie kompetencji i wiedzy, które przyniosą osobiste korzyści młodym ludziom i społeczeństwu.
- Przyczynianie się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Hiszpanii, a w szczególności do przewyżczenia wykluczenia społecznego dorosłych poprzez ich podejście i szkolenie w zakresie nowych technologii.
- Tworzenie więzi między obywatelami, promowanie relacji międzypokoleniowych.
- Promowanie tworzenia sieci kontaktów i współpracy między podmiotami trzeciego sektora, środowiskiem edukacyjnym i administracją publiczną.

Zmiany i wyzwania w projekcie

- Problemy ze znalezieniem uczestników na początkowym etapie.
- Brak zaufania do młodych nauczycieli na wczesnym etapie.
- Obecnie projekt zakończył się sukcesem, a moderatorzy pracują między innymi nad jego kontynuacją, wzmocnieniem programu nauczania, dostosowaniem go do środowiska cyfrowego.

Relacje/wypowiedzi uczestników projektu

Wypowiedź młodego uczestnika:

" Uważam, że doświadczenie związane z projektem jest bardzo dobre i było dużo zabawy, poza tym uczymy się wielu nowych rzeczy od innych ludzi, którzy pochodzą z innych części Hiszpanii. Jeśli chodzi o moje doświadczenie jako nauczyciela w Conecta Joven, najtrudniej było nam zachęcić seniorów do udziału, ale potem stopniowo stawali się coraz bardziej zaangażowani i wszystko było o wiele łatwiejsze. Co więcej, z wieloma kobietami, które przyszły do naszej organizacji, nawiązałam przyjaźnie, co zachęca mnie do kontynuowania współpracy w przyszłym roku". - ISABEL PIAO, 16 lat, Galicja

Wypowiedź seniora:

"Moja siostra mówiła mi, że to wstyd, że nie wiem, jak korzystać z komputera, teraz będę mógł komunikować się z moim bratem w Boliwii i wysyłać mu zdjęcia mojej córki. Byłem zaskoczony, że w kursie wzięli udział młodzi ludzie, ale zrobili to bardzo dobrze, mieli dużo cierpliwości. Poprosiliśmy o streszczenia i diagramy do ćwiczenia w domu. Nie opuściłem żadnych zajęć, szybko wyszedłem z pracy, aby być na czas. Teraz czuję się lepiej, jestem szczęśliwszy i czuję się o wiele pewniej korzystając z komputera. Jestem bardzo wdzięczny za pracę wykonaną przez ten podmiot". - Gloria Galansa, Madryt

Informacje o ewentualnych partnerach projektu

- Fundacja Esplai
- Szkoły średnie i ośrodki dzienne dla osób starszych w różnych prowincjach Hiszpanii

Strony www/linki

<https://fundacionesplai.org/programa/inclusion-digital/>

<https://mos.portalemp.com/proyecto-conecta-joven.html?e=1>

Kraj: Hiszpania

Ogólny kontekst dobrej praktyki

Maraton Solidarności

Projekt został wprowadzony jako część programu nauczania przedmiotu Marketing Społeczny w ramach studiów magisterskich na kierunku Marketing i Komunikacja Korporacyjna na Uniwersytecie San Jorge (Universidad San Jorge, Saragossa). Działania SL polegały na przeprowadzeniu procesu konsultacji i doradztwa dla organizacji pozarządowych i podmiotów trzeciego sektora przez studentów wspomnianego programu magisterskiego w dziedzinie marketingu i komunikacji korporacyjnej. Każda organizacja pozarządowa była konsultowana przez grupę 3 studentów, którzy na koniec musieli przedstawić organizacji plan komunikacji, który był częścią ich pracy magisterskiej.

Kiedy została opracowana ta praktyka?

Niniejszy projekt SL był realizowany od 2011 roku w ciągu czterech lat: podczas trwania studiów.

Korzyści

- Organizacje z ograniczonymi zasobami nie musiały płacić za konsultacje ekspertów, aby lepiej promować i rozpowszechniać swoje cele i działania.
- Studenci mieli okazję wykorzystać swoją wiedzę z zakresu marketingu w praktyce.

Jakie były konkretne cele do osiągnięcia?

- Udoskonalone systemy komunikacji organizacji pozarządowych.
- Studenci mający rzeczywiste przykłady do wykorzystania w swoich studiach magisterskich, praktyczne zastosowanie ich wiedzy.
- Rozszerzenie sieci kontaktów, zarówno dla studentów, jak i pracowników organizacji pozarządowych.

Zmiany i wyzwania w projekcie

- Liczba organizacji pozarządowych otrzymujących ekspertyzy zależała od liczby studentów zapisanych na studia magisterskie. Na przykład w latach 2012-2013 ekspertyzy otrzymało 12 organizacji pozarządowych, a w latach 2014-2015 - tylko 4 (ponieważ na studia magisterskie zapisało się mniej studentów), choć zapotrzebowanie ze strony organizacji pozarządowych było zawsze wysokie.

Relacje/wypowiedzi uczestników projektu

"Ten projekt pomógł mi dostrzec pewne "nietypowe realia", które zasługują na wysłuchanie i zrozumienie. Pracowałem ze Stowarzyszeniem P.I.C.A., było to "wzbogacające i intensywne" doświadczenie. Ja i moi koledzy z grupy wiele się nauczyliśmy i wierzymy, że opracowaliśmy wykonalny projekt z zakresu komunikacji, który P.I.C.A. może zastosować we wszystkich swoich placówkach. Ponadto stowarzyszenie pogratulowało nam i przyznało, że jest bardzo zadowolone z wykonanej pracy". - Beatriz Jericó, studentka marketingu

"Ten projekt dotyczący komunikacji pomógł nam potwierdzić pewne błędy komunikacyjne, które studenci wykryli w naszym stowarzyszeniu, zmusił nas do myślenia, dostrzeżenia niepowodzeń i wykrycia obszarów, na które należy wywrzeć wpływ". - Pilar Lahuerta, przewodnicząca Red Madre Aragón, Carolina Pamplona, członkini organizacji

"Kiedy studiujesz, nie myślisz, że komunikacja może pomóc grupie, dlatego było to bardzo satysfakcjonujące, widząc, jak rozwijasz się zawodowo i osobiście". - Jesus Padilla, student

" Dostrzeżliśmy, że uczniowie postawili się na naszym miejscu, a ich intencją była pomoc nie tylko na poziomie klasy. Czuliśmy, że chcieli, aby to, co napisali, było przydatne nie tylko dla nich samych, ich pracy i oceny, ale przede wszystkim dla organizacji" - Nuria Rivas, prezes Asociación de Personas Amputadas y/o con Agenesias.

Informacje o ewentualnych partnerach projektu

- Uniwersytet San Jorge, Saragossa
- Różne organizacje pozarządowe, takie jak: Red Madre Aragón, Asociación de Personas Amputadas y/o con Agencias,
- CARITAS jako współpracownik przy organizacji wydarzeń

Strony www/linki

<https://www.aidu-asociacion.org/wp-content/uploads/2019/12/MARAT%C3%93N-SOLIDARIO.-APRENDIZAJE-Y-SERVICIO-EN-EL-MASTER-DE-MARKETING-Y-COMUNICACI%C3%93N-CORPORATIVA-DE-LA-UNIVERSIDAD-SAN-JORGE.pdf>

<https://salondelaformacion.com/el-master-en-marketing-y-comunicacion-corporativa-de-la-usj-organiza-un-maraton-solidario-para-asesorar-a-tres-asociaciones-y-un-colegio/>

<https://www.usj.es/blogs/universidad-san-jorge/actividades-academicas/los-alumnos-del-master-en-marketing-y-comunicacion-corporativa-colaboran-con-ongs-y-asociaciones-en-el-maraton-solidario>

Kraj: Polska, KUL - Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie

Ogólny kontekst dobrej praktyki:

UNISERVITATE PROJECT 2021-2023

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II na podstawie wspólnego porozumienia z Centro Latinoamericano di Aprendizaje y Servicio Solidario (CLAYSS) oraz Katholische Universität Eichstätt - Ingolstadt, podpisanego przez JM Ks. Prof. dr hab. Mirosława Kalinowskiego - Rektora KUL, w dniu 25 lutego 2021, uczestniczyło w międzynarodowym projekcie "UNISERVITATE: Service-learning in Catholic Higher Education" mającym na celu wdrożenie metody service learning, łączącej nauczanie akademickie ze służbą na rzecz społeczeństwa, poprzez praktyczne zaangażowanie dotyczące realnych wyzwań i problemów. Projekt zaplanowany został na 24 miesiące tj. do dnia 25 lutego 2023 r. W projekcie uczestniczyły uczelnie katolickie z całego świata. W dniach 25-26 listopada 2021 r. na KUL odbyła się międzynarodowa konferencja połączona z warsztatami "Nauka poprzez Służbę", której celem było przedstawienie i zgłębienie idei service learning (SL). Wydarzenie zostało zorganizowane w formie zdalnej przez KUL, Katolicki Uniwersytet EichstättIngolstadt (KU-EI), Ukraiński Katolicki Uniwersytet we Lwowie przy udziale partnerów z Katolickiego Uniwersytetem w Betlejem. W wydarzeniu wzięło udział 185 uczestników z krajów takich jak: Polska, Niemcy, Ukraina, Argentyna, USA, Austria, Słowacja, Rumunia, Palestyna oraz Bośnia i Hercegowina. Spotkanie było skierowane do nauczycieli akademickich, studentów i partnerów zewnętrznych, którzy są zainteresowani współtworzeniem zajęć z wykorzystaniem metody service learning, jak również do administracji uczelni, która zajmuje się obsługą procesu kształcenia. Elementem konferencji były również WARSZTATY przeznaczone dla trzech grup: a) nauczyciele akademicy (prow: Yulia Kokoiachuk, Iwona Pietrzak, Paulina Liszka), b) studenci KUL (prow: Kristina Holler, Małgorzata Łysiak), c) partnerzy zewnętrzni (Ulrike Brok, Jan Kamiński).

Ukończone działania/projekty

Mikrodziałania artystyczne - studenci Architektury krajobrazu pod opieką dr Jana Kamińskiego zrealizowali działania artystyczne w interakcji z mieszkańcami, które miały na celu ukazanie wartości oraz problemów przestrzeni. Studenci zaprojektowali i samodzielnie przygotowywali instalacje, dbali o nie, jak również musieli zmierzyć się z reakcją i opiniami mieszkańców, co było cennym doświadczeniem w przyszłej pracy w zawodzie architekta krajobrazu..

Pomoc prawna dla seniorów, osób niezdolnych - wyjaśnianie zawitości prawnych związanych z rozumieniem i zawieraniem umów (np. bankowych, abonamentowych), załatwianiem spraw urzędniczo-sądowych. Komponent akademicki polegał na przygotowaniu zagadnień prawnych przez studentów z Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji w ramach zajęć, Kliniki Prawa idziałalności kół naukowych. Działanie miało wymiar edukacji prawniczej i odpowiadało na potrzebę dostępności do pomocy prawnej. Grupami wsparcia były także dzieci i młodzież szkolna, z domów dziecka, wsparcia dziennego, świetlic - wsparcie poprzez przeszkolenie w zakresie przysługujących im praw oraz przedstawienie z jakimi niebezpieczeństwami mogą się spotkać na co dzień, np. w Internecie i w swoim otoczeniu.

W ramach projektu **"Uniservitate" (2021-2023)** nauczyciele, a także członkowie kół naukowych mogli zgłaszać propozycje kolejnych zajęć w duchu service learning oraz otrzymać wsparcie organizacyjne i finansowe.

Kiedy została opracowana ta praktyka?

PROJEKT UNISERVITATE 2021-2023

Korzyści

Korzyści metody SL przedstawione przez uczestników projektów:

- pozytywnie wpływa na podniesienie świadomości społecznej, poszerza horyzonty studentów, wzmacnia pozycję lokalnych społeczności/małych grup i ich problemów,
- uczy otwartości, dialogu ze społeczeństwem,
- SL można realizować nie tylko w ramach zajęć dydaktycznych, ale także w ramach praktyk studenckich.

Jakie były konkretne cele do osiągnięcia?

Cele projektu:

- prowadzenie zajęć w duchu SL inspirujące studentów do działań kreatywnych,
- odejście od tradycyjnych wykładów na rzecz komunikacji, autentycznego doświadczenia, połączenia teorii z praktyką,
- dzięki zajęciom w duchu SL możliwość dostrzegania przez studentów różnic i nierówności społecznych, niwelowanie ich, przeciwdziałanie im, integrowania się z różnymi społecznościami,
- budowanie sieci współpracy pomiędzy uczelniami zaangażowanymi społecznie oraz z partnerami, w celu wymiany doświadczeń i wypracowywania nowych pomysłów.

Zmiany i wyzwania w projekcie

Wyzwaniem dla części projektów okazała się sytuacja pandemiczna, która zmieniła formę na online. Dzięki działaniom promocyjnym nastąpił wzrost zainteresowania SL wśród nauczycieli (na 2022 r. zaplanowano 17 projektów, to jest o 5 więcej w porównaniu z poprzednim rokiem).

Relacje/wypowiedzi uczestników projektu

Studenci: *„Chcę mieć realny wpływ na społeczność. Chcę się rozwijać jako osoba”*

Nauczyciele: *„Chcę towarzyszyć studentom w ich rozwoju na rzecz społeczeństwa. Chcę powiązać swoje badania naukowe/pracę dydaktyczną z aspektem społecznym.”*

Partnerzy: *„Jak mogę współdziałać z jednostkami szkolnictwa wyższego? W jaki sposób mogę skorzystać z wiedzy i doświadczenia społeczności akademickiej by rozwiązać problemy? Jakie nowe perspektywy osiągnę z takiej współpracy?”*

Informacje o ewentualnych partnerach projektu

KUL był w grupie roboczej z Katolickim Uniwersytetem Eichstätt-Ingolstadt (KU-EI) - koordynatorzy regionalni, Katolickim Uniwersytetem w Betlejem i Ukraińskim Katolickim Uniwersytetem we Lwowie. Na KUL opiekę nad realizacją projektu sprawowała Prof. Ewa Trzaskowska - Prorektor ds. Kształcenia. Za realizację projektu bezpośrednio odpowiedzialni: Jan Kamiński (Katedra Kształtowania i Projektowania Krajobrazu), Iwona Pietrzak, Paulina Liszka, Anna Łukasiewicz (Dział Kształcenia), Małgorzata Łysiak (Katedra Psychologii Klinicznej). Wsparcia eksperckiego w zakresie SL na KUL udzielał o. Adam Juchnowicz (Duszpasterstwo Akademickie KUL). Zespół współpracował również z Marcinem Skrzypkim (Ośrodek Brama Grodzka - Teatr NN) jako partnerem zewnętrznym.

Partnerzy zewnętrzni - Ulrike Brok, Jan Kamiński.

Strony www/linki

<http://www.uniservitate.org/>

Kraj: Polska

Ogólny kontekst dobrej praktyki:

Bednarska Szkoła Realna regularnie współpracuje z lokalną fundacją wspierającą mieszkańców warszawskiego Powiśla. Na początku roku szkolnego 2021/2022 uczniowie skontaktowali się z fundacją i zapytali, jak mogliby pomóc w tym roku. Okazało się, że najważniejszą potrzebą w tym momencie było znalezienie funduszy na opłacenie autobusu, dowożącego małe dzieci z ubogich rodzin do szkoły podstawowej i świetlic. Tak więc okazało się, że potrzebna jest pomoc w zebraniu pieniędzy. Było to nie lada wyzwanie dla uczniów, które uświadomiło im, że nie wiedzą, jak to zrobić. I to wydarzenie zapoczątkowało projekt Nawigator Pomysłów. Jan Baran, Piotr Borys, Mateusz Malicki i Antonina Petryka wpadli na pomysł stworzenia dla innych uczniów szkoły czegoś w rodzaju podręcznika o tym, jak zbierać pieniądze na działania społeczne. Na początku nie planowali strony internetowej, ale podczas konsultacji ze znajomymi ze szkoły i nauczycielami uznali, że będzie to najlepszy sposób na przekazanie wiedzy, która dzięki temu będzie mogła dotrzeć też do szerszego grona odbiorców. Żeby zebrać pomysły na sposoby pozyskiwania funduszy, z których mogłyby skorzystać osoby niepełnoletnie, zespół skontaktował się m.in. z przedstawicielami fundacji, współpracujących ze szkołą, absolwentami, byłymi wolontariuszami i aktywistami. Pomogło to stworzyć całkiem spory zbiór pomysłów. Jeden z absolwentów wsparł grupę w tworzeniu strony internetowej i udostępnił jej darmowy dostęp do programu do tworzenia stron. Zespół pracował razem. Jan, Antonina, Mateusz i Piotr często zostawali dłużej w szkole, aby pracować nad projektem, część pracy wykonali też podczas zajęć szkolnych, dedykowanych pracy nad projektami. Wiele ich spotkań odbywało się online z powodu pandemii. Grupa uzyskała wsparcie na rozwój pomysłu ze szkoły, Centrum Wolontariatu oraz Inkubatora Pomysłów (inkubatorpomyslow.org.pl) – profesjonalne szkolenia, konsultacje i mentoring.

Kiedy została opracowana ta praktyka?

2021/2022

Korzyści

Uczestnicy po raz pierwszy mogli samodzielnie przejść przez cały proces zarządzania projektem. Po drodze wiele się nauczyli, zyskali pewność siebie i poczuli się aktywnymi obywatelami. Tutor z kolei docenił metodę pracy, jaką jest Service-learning i dostrzegł sens w wyznaczaniu celów rozwojowych młodzieży przy realizacji projektów społecznych. Dostrzegł również, że młodzież, dzięki zaangażowaniu w projekt, lepiej rozumie, w jaki sposób projekty i działania są zarządzane na poziomie organizacji.

Jakie były konkretne cele do osiągnięcia?

Cele rozwojowe postawione sobie przez uczestników projektu:

- umiejętność researchu,
- zdobycie wiedzy o tym, jak pozyskiwać fundusze,
- wystąpienia publiczne,
- nawiązywanie kontaktów biznesowych,
- rozwój umiejętności miękkich,
- praca zespołowa,
- tworzenie prostych i ciekawych prezentacji,
- tworzenie stron internetowych.

Zmiany i wyzwania w projekcie

Jednym z największych wyzwań okazało się zarządzanie czasem. Zespołowi udało się sobie z nim poradzić dzięki elastyczności, próbowaniu nowych rozwiązań, wypracowywanych w dyskusji przez cały zespół i ich szybkim stosowaniu. Części uczestników nieśmiałość utrudniała pewne zadania, zwłaszcza te związane z bezpośrednim kontaktem z nieznanymi osobami na ulicy. Wolontariusze jednak wspierali się i zachęcali nawzajem do podejmowania rozmów.

Relacje/wypowiedzi uczestników projektu

„Nauczyłem się pracować w zespole, aktywnie słuchać opinii i pomysłów innych, monitorować działania, pilnować terminów. Dowiedziałem się, jak stworzyć i wdrożyć projekt, poznałem techniki i narzędzia, których można użyć do usystematyzowania i łatwego wyjaśniania pomysłów na projekt.”

„Tutor prowadził nas przez cały czas realizacji projektu, udzielając porad, pomysłów, pokazując przydatne narzędzia, motywując i zachęcając do podejmowania właściwych decyzji.”

„W naszych przyszłych projektach zdecydowanie postawilibyśmy sobie bardziej osiągalne cele i szukalibyśmy większego wsparcia w społeczności.”

Informacje o ewentualnych partnerach projektu

Centrum Wolontariatu oraz Inkubatora Pomysłów
(inkubatorpomyslow.org.pl)

Strony www/linki

incubatorpomyslow.org.pl
<http://nawigator.bsr.edu.pl/>

Kraj: Rumunia

Ogólny kontekst dobrej praktyki

Projekt "Wioski i potrawy" został zainicjowany przez dzieci ze szkoły w Ruși w okręgu Sibiu, pod kierunkiem ich nauczycieli. Projekt prowadzi trzydziestu uczniów szkół średnich, którzy założyli małą firmę. Na terenie szkoły od wakacji założyli szklarnię, sadzili i pielęgnowali rośliny, a następnie sprzedawali plony do restauracji w Sybinie, z którą zawarli umowę. Zarobione pieniądze przeznaczają na projekty realizowane w Klubie Rycerzy Krzywej Wieży, gdzie są obecnie zaangażowani w tworzenie drugiego przystanku dla turystów przybywających w te okolice.

Kiedy została opracowana ta praktyka?

2019-2020

Korzyści

- rozwijanie ducha zespołu i współpracy,
- pozyskiwanie środków finansowych potrzebnych do rozwijania projektów rozwoju społeczności.

Jakie były konkretne cele do osiągnięcia?

- uprawa warzyw w szklarni i ich sprzedaż w restauracji,
- zarabianie pieniędzy potrzebnych do założenia punktu turystycznego,
- promowanie wioski Ruși i rozwój obszaru turystycznego.

Zmiany i wyzwania w projekcie

Dzieci rozumieją korzyści płynące z ich aktywnego zaangażowania i wartość pieniędzy, które zarabiają dzięki swojej pracy, uczestniczą w życiu społeczności i przekazują pieniądze na jej rozwój. Uczniowie dobrowolnie uczestniczą w działaniach klubu, a w projekcie "Wioski i kuchnie" pieniądze uzyskane ze sprzedaży warzyw zostaną przeznaczone na projekty, które klub będzie realizował po zakończeniu drugiego przystanku, nad którym obecnie pracuje.

Relacje/wypowiedzi uczestników projektu

Co drugi dzień, mówi Andra, uczniowie idą do szklarni i podlewają rośliny. "Robimy to na zmianę, nauczyciele też nam pomagają... Zbieramy 4-5 dzieci, podlewamy i wyrrywamy trawę. Sałata już urosła i wygląda naprawdę ładnie".

Diana mówi, że podoba jej się ten projekt, praca w szklarni nie jest taka ciężka, a i tak najważniejszy jest rezultat. "Rośliny będziemy sprzedawać w restauracji, a pieniądze przeznaczymy na różne działania w Klubie Rycerzy Krzywej Wieży. Niedawno zbudowaliśmy przystanek wypoczynkowy w okolicy wieży, a wkrótce zbudujemy kolejny w innym miejscu, z którego roztacza się wspaniały widok".

Larisa wierzy, że uczniowie mogą się wiele nauczyć z tego projektu, praktycznych rzeczy, które pomogą im w życiu. "Podobało mi się, kiedy gotowaliśmy. Ludzie lubili jeść to, co ugotowaliśmy. To było bardzo miłe uczucie", Larisa wspomina jeden z momentów projektu, kiedy uczniowie zostali wpuszczeni do kuchni restauracji w Sybinie.

Natalia przyznaje również, że projekt pomaga dzieciom, "uczy nas, jak dbać o rośliny, jak je uprawiać i że powinniśmy używać produktów ekologicznych tak często, jak to możliwe": "Jedzmy zdrowo... Gdybyśmy byli sami, trudno byłoby zająć się szklarnią, ale będąc zespołem, o wiele łatwiej jest ją zorganizować i zająć się nią".

Strony www/linki

http://sparknews.ro/2019/11/25/elevii-din-rusi-au-pornit-o-mica-afacere-la-scoala-a-inceput-lumea-sa-ne-cunoasca-este-un-sentiment-frumos-spun-copiii-foto/?fbclid=IwAR0pQcijPUTTTNvxduOrOsgaOBbL4Bip_0-A-w8_uHt1Zqg3f-TD6FVGtMQ

Kraj: Rumunia

Ogólny kontekst dobrej praktyki

Nazwa działalności: AROMA PARK

Obszar działalności: Edukacja ekologiczna i ochrona środowiska

Zaangażowanych 50 uczniów, 23 nauczycieli i 10 rodziców

Projekt Aromatic Park rozpoczął się od życzenia wyrażonego przez uczniów liceum: stworzenia przestrzeni do relaksu, a także do zajęć szkolnych. Ponieważ szkoła kształci uczniów w różnych gałęziach przemysłu spożywczego, pomysł polegał na stworzeniu parku o podwójnej funkcji: zarówno miejsca do relaksu, jak i źródła aromatycznych roślin w szkolnej stołówce i warsztatach mikroprodukcji.

Korzystając z metod Service Learning, uczniowie przeprowadzili praktyczne działania, pracując nad zagospodarowaniem parku aromatycznymi roślinami (mięta, tymianek, bazylija, lubczyk, pietruszka itp.). Wzięto pod uwagę ochronę środowiska, wykorzystując materiały nadające się do recyklingu.

Aromatyczny park może być postrzegany jako przykład najlepszych praktyk dla mieszkańców Galatii i może służyć radą innym instytucjom, które chcą wdrożyć ten pomysł (szkoły, przedszkola itp.) Obecnie jest wykorzystywany przez uczniów szkół średnich zarówno jako miejsce relaksu, jak i źródło aromatycznych roślin.

Kiedy została opracowana ta praktyka?

2018-2019

Korzyści

- Metoda Service Learning ma ogromny wpływ, pomagając uczniom odkrywać i rozwijać nowe umiejętności, być kreatywnymi, nawiązywać przyjaźnie i pracować w zespołach. Ponadto uczniowie czują się dumni z tego, że robią coś pożytecznego dla siebie i innych. We wszystkich swoich aspektach projekt ten dał wszystkim zaangażowanym możliwość rozwoju osobowości.

- Stworzenie aromatycznego parku jako miejsca relaksu i źródła aromatycznych roślin w szkolnej stołówce i warsztatach mikroprodukcji.
- Poszerzanie wiedzy na temat przyrody i zrównoważonego rozwoju społeczności.
- Kształcenie uczniów w zakresie integracji przyrody z przestrzenią miejską poprzez prowadzenie praktycznych działań związanych z recyklingiem odpadów.
- Zwiększenie zainteresowania działaniami społeczności.
- Pomysł ten można również z powodzeniem zastosować na balkonie lub tarasie, wprowadzając korzyści płynące z natury do życia każdego, nawet w przestrzeni miejskiej.

Jakie były konkretne cele do osiągnięcia?

- Podnoszenie jakości uczenia się, osiągnięć szkolnych i umiejętności życiowych uczniów szkół średnich poprzez interdyscyplinarne podejście do edukacji ekologicznej.
- Przykład dla lokalnej społeczności, jak najefektywniej wykorzystać każdy kawałek ziemi w mieście.
- Projekt ma również na celu promowanie idei recyklingu.

Zmiany i wyzwania w projekcie

Uczniowie wraz z nauczycielami i rodzicami zaangażowani w ten projekt, przechodzili krok po kroku przez każdy jego etap. Nauczyli się współpracować, szukać rozwiązań i wspólnie rozwiązywać problemy. W ten sposób nauczyli się lepiej wykorzystywać swoje zasoby i zdobyli nową wiedzę na temat stolarstwa i ogrodnictwa. Interdyscyplinarny charakter zajęć okazał się bardzo przydatny dla uczniów, ponieważ odkryli oni, że wiedza z kilku przedmiotów jest przydatna przez całe życie: biologia, geografia, rysunek, ochrona środowiska, ekonomia itp. Biorąc pod uwagę profil żywieniowy liceum, niezwykle przydatne dla uczniów było nauczenie się, jak uprawiać, pielęgnować i wykorzystywać zioła. Z drugiej strony, projekt przesuwał granice, realizując praktyczne rzeczy, które zwykle nie są nauczane w klasie, ale są bardzo przydatne w życiu codziennym.

Dysponując dość niewielkim budżetem (500 RON), starano się wykorzystać pieniądze tak efektywnie, jak to możliwe, znajdując osoby chętne do wsparcia. W ten sposób udało im się zdobyć palety i drewniane beczki. W ten sposób praktycznie wykorzystali swoją wiedzę z zakresu ekonomii.

Relacje/wypowiedzi uczestników projektu

"Wszystkie osoby zaangażowane w ten projekt były entuzjastycznie nastawione do działań, ucząc się integrować przyrodę z przestrzenią miejską. Uczniowie przebywający w hostelu byli dobrym przykładem, szkoląc swoich rówieśników pod kierunkiem nauczycieli. Rodzice popierają ten pomysł, ponieważ daje on dzieciom większą odpowiedzialność. Ci, którzy mieszkają bliżej szkoły, zaoferowali swoją pomoc. W przyszłości rozważamy partnerstwo z Ogrodem Botanicznym w celu utrzymania i rozwoju parku. Kompleks Muzeum Przyrodniczego zawsze był otwarty na nasze propozycje i jest wiarygodnym partnerem. Sam fakt, że powstała grupa ludzi, którzy wierzą w ten pomysł, jest dla nas wielką korzyścią. Projekt będzie kontynuowany w dłuższej perspektywie, ponieważ park ziołowy będzie pod opieką uczniów i nauczycieli koordynujących, którzy zadbają o utrzymanie przestrzeni w dobrym stanie i właściwe wykorzystanie ziół".

"Nasza uczelnia znalazła się wśród dziesięciu zwycięskich szkół tego projektu, spośród tysięcy, które zostały zgłoszone. Delegacja złożona z dyrekcji szkoły, nauczycielki koordynującej projekt Mihaeli Capriș i przedstawiciela uczniów udała się do ministerstwa, aby odebrać dyplom zasługi. Zwycięski projekt, "Aromatic Park", był częścią dziedziny edukacji ekologicznej i ochrony środowiska. Jesteśmy bardzo dumni z tej nagrody, ponieważ nauczyciele, uczniowie i ich rodziny pracowali nad projektem z miłością, w wyniku czego powstało piękne miejsce, którym będą cieszyć się przyszłe pokolenia licealistów", mówi dyrektor Mariana Coman. Oprócz koordynatora projektu, Mihaeli Capriș, zaangażowani byli również nauczyciele Carmen Șaigău, Mariana Lupu, Elena Iurașcu.

Uczniowie i nauczyciele pomyśleli o przekształceniu zielonej przestrzeni za internatem w park, w którym mogliby spędzać przerwy i wolny czas. Stoły i ławki zostały wykonane z materiałów nadających się do recyklingu - palet i beczek. Miejsce zostało następnie udekorowane doniczkami wykonanymi z szalek Petriego. "Oprócz kwiatów, w doniczkach zasadziliśmy również zioła, stąd nazwa Aroma Park. Oprócz przyjemnej atmosfery, którą cieszą się uczniowie, aromatyczne rośliny zostały wykorzystane w preparatach przygotowywanych podczas zajęć specjalistycznych, a także w przygotowaniu potraw przygotowywanych w szkolnej stołówce, nadając w ten sposób użyteczny finał projektowi ", mówi dyrektor College of Food Industry "Elena Doamna".

"Pomysł został bardzo dobrze przyjęty zarówno przez uczniów, jak i nauczycieli. Z ankiet wynika, że uczniowie docenili praktyczne działania, które pomogą im zdobyć umiejętności, które wykorzystają w życiu po ukończeniu szkoły. Rodzice docenili zaangażowanie dzieci w te działania i wspierali je. Nauczyciele, pracując z dziećmi, wiele się od nich nauczyli i poznali uczniów w nieformalnym środowisku poza klasą".

Strony www/linki

<https://www.viata-libera.ro/educatie/121406-parcul-aromat-premiat-de-ministerul-educatiei>

http://www.isj.gl.edu.ro/html/sub_programe/2017-2018/ALTFEL/1.Parcul%20aromat_LIA.pdf

<https://www.noi-orienturi.ro/wp-content/uploads/2022/02/10-proiecte-de-Service-Learning.pdf>

<https://oficynamm.pl/wp-content/uploads/2018/04/Uczniowie-do-zada%C5%84-specjalnych.-Service-learning-fragment.pdf>

<https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/16536/Planowanie%20przebiegu%20projekt%C3%B3w%20PL.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/uczenie-przez-zaangazowanie-co-oznacza-service-learning-w-praktyce>

<https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/uczenie-przez-zaangazowanie-czyli-czym-jest-service-learning>

https://issuu.com/frse/docs/epale_2022_online/s/22392856

<https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/uczenie-przez-zaangazowanie-czyli-czym-jest-service-learning>

Anderson, J. D. (1995). Students Reflection on Community Service Learning. Omaha: University of Nebraska

Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., et al (Eds..) (2001.) A Taxonomy for Learning, Teaching

Borowiecka, B, Kacprowicz, M. (2014). Podręcznik e-wolontariatu. Warszawa, Fundacja Dobra Sieć.

Brozmanova Gregorova A., Matulayova, T., Tkadlčikova, L. et al. (2020). Service-Learning for Teachers in Higher Education Institutions. Cluj-Napoca: Argonaut. Retrieved from: <http://www.slihe.eu/outputs/manual-for-hei-teachers>.

Brozmanová Gregorová et al. (2019). Cesty k dobrovoľníctvu. Metodika výchovy a vzdelávania detí a mládeže k dobrovoľníctvu. Stupava: Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií.

Council of Europe and European Commission Research Partnership (2004). Report of the Research Seminar 'The Youth Sector and Non-formal Education/Learning: working to make lifelong learning a reality and contributing to the Third Sector', Strasbourg 28-30 April 2004.

BRINGLE, R. G., HATCHER, J. A. (1996). Implementing Service-Learning in Higher Education. *Journal of Higher Education*, 67(2), 221-239.

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.